

İçindekiler

Sanata Dair Üzerine Birkaç Söz (Abdullah Uçman) • 7

CİLT III (1955)

Türk Şair ve Edipleri

- Cenap Şahabettin • 19
Tevfik Fikret • 40
Ali Ekrem • 61
Sabri Esat • 67
Mehmet Rauf • 77
Refik Ahmet • 88
Hüseyin Suat • 94
Besim Atalay • 98
Yusuf Ziya • 102
Orhan Seyfi • 107

CİLT IV (1963)

İngiliz ve Fransız Şair ve Edipleri

- Jonathan Swift • 119
Daniel Defoe • 124
Henry Fielding ve Birkaç Romancı Daha • 129
William Shakespeare • 134
William M. Thackeray • 150
Walter Scott • 155
Samuel Richardson • 165
Charles Dickens • 171
Lamartine • 181
Alfred de Musset • 190
Théophile Gautier • 207
Leconte de Lisle • 213
Charles Baudelaire • 218
Théodore de Banville • 226

Edmond ve Jules de Goncourt • 235
Alphonse Daudet • 246
Sully Prudhomme • 257
Catulle Mendès • 270
François Coppée • 276
José-Maria de Heredia • 291
Paul Verlaine • 296
Anlayamadığım İki Sima: Rimbaud ve Mallarmé • 300
Edmond Haraucourt • 305
Jean Richepin • 310
Jacques Normand • 316
Georges Rodenbach • 321
Edmond Rostand • 325
Alexander Pope • 335
Sekiz İngiliz Şairi
Thomas Moore - William Wordsworth - Robert Southey -
Samuel Taylor Coleridge - Charles Lamb - John Keats - Samuel
Rogers - Thomas Campbell • 340
Lord Byron • 346
Percy Bysshe Shelley • 360
Kişi Adları Dizini • 369

Sanata Dair Üzerine Birkaç Söz

Türk edebiyatının önde gelen isimlerinden biri olan Halit Ziya Uşaklıgil'in *Sanata Dair* adını taşıyan elinizdeki eseri, onun 1930-1940 yılları arasında, çoğu *Son Posta* olmak üzere, çeşitli gazetelerde yayımlanan sanat, edebiyat, dil ve müzik konuları üzerinde kaleme aldığı yazılarından meydana gelmektedir. Dört ciltten oluşan eserin 1938 ve 1939 yıllarında yayımlanan ilk iki cildi yazar hayatta iken, 1955 ve 1963 yıllarında yayımlanan son iki cildi ise, ölümünden sonra yayımlanmış olup dört ciltte çeşitli uzunlukta toplam 155 yazı yer almaktadır.

Birinci ciltte genel olarak edebiyat, şiir, roman, eleştiri, vezinler, dilimizdeki Arapça ve Farsça tamlamalar, gramer, sözlük ve imla konusuyla tercüme meselesi üzerinde durulmakta, ikinci cildin önemli bir bölümü ise müzik konusuna ayrılmış bulunmaktadır. En hacimli olan üçüncü ciltte dil ve imla problemleriyle devrin bir kısım edebî şahsiyetleriyle onların kitap halinde basılmış eserleri üzerinde değerlendirmeler yer alırken, son ciltte tamamen İngiliz ve Fransız edebiyatlarından toplam kırk iki şahsiyetin hayatı, eserlerinin değerlendirilmesi ve bazı eserlerinden yazarın bizzat yaptığı tercümelere yer verilmiştir.

Biz, yazarın yaşadığı devirde gündemde olan genel anlamda sanat-edebiyat, dil ve diğer kültür meseleleriyle olan ilişkisini de göz önünde tutarak kaleme alınan bu dört ciltte yer alan yazıları ana hatlarıyla Türk dili ve edebiyatı, Batı edebiyatı, dil ve imla konularıyla müzik meselesi etrafında değerlendirmeye çalışacağız.

Genç sayılabilecek bir yaşta, daha İzmir'de iken 1891 yılında yayımladığı *Hikâye* adlı eserinde, anlatıma dayalı hikâye ve roman türü üzerinde duran Halit Ziya, adı geçen bu türün Batı dünyasında doğuşu ve tarihî gelişmesi ile zaman içinde değişmesini çeşitli örneklerle ele alır. Türk edebiyatı tarihinde roman teorisi üzerine yazılmış ilk eser olma özelliğine de sahip kitabında, romantizme karşı realizmi savunan ve Batılı realist yazarlarla onların eserlerini

ön plana çıkararak Halit Ziya, burada, bizim romantiğimiz saydığı Ahmet Midhat Efendi'yi eleştirirken Türkçedeki romanların birçoğunu masal sayarak küçümser. Ayrıca, bir yazar olarak kendisinin realizmi benimsediğini ısrarla vurgulama gereği duyar.

Halit Ziya'ya göre roman gerçeğin ifadesi olmalıdır; romandaki gerçeklik de sebep-sonuç ilişkisi çerçevesinde düzenlenmelidir; romanda önemli olan olay örgüsü ya da kahramanların diyalogları değil, duygu, düşünce ve gerçeğe dayalı yaşantıların ustalıkla tahlil ve tasvir edilmesidir.

Çeşitli edebiyat tarihlerinde Türk edebiyatının önde gelen bir "üslûp virtüüzü" olarak nitelenen ve "Bir sanat eseri ancak üslûp sayesinde yaşar" diyen Halit Ziya'nın yazılarında üzerinde ısrarla durduğu konulardan biri de üslûptur. Recaizâde Ekrem'in Buffon'dan, "Üslûb-ı beyan aynıyla insandır" şeklinde Türkçeye çevirdiği görüşünü benimseyen Halit Ziya'ya göre anlatıma dayalı hikâye, roman ve sahne eserlerinde dil mükemmelliği ve üslûp güzelliği son derece önemlidir. O, üslûbun tamamen şahsî ve orijinal olması gerektiği kanaatindedir. Bir edebî eserde önemli olan konu değil, konunun ne tarz bir bakış açısı ve üslûpla anlatıldığıdır. Ancak Halit Ziya da, özellikle Servet-i Fünun döneminde, bu topluluğa mensup diğer arkadaşları gibi yeni ifade arayışları içinde aşırıya kaçmış, zamanla anlaşılmaz hâle gelen dili dolayısıyla, ileri sürdüğü hayatî önem taşıyan fikirleri gereken aksi bulamamış, hatta fark edilmemiştir. Ancak zaman içinde o da hatasını anlamış ve eserlerini sadeleştirme gereği duymuştur.

Divan edebiyatı için "millî hazine" ve "zengin irfan sermayesi" gibi nitelermeler yapan Halit Ziya, dili dolayısıyla giderek uzaklaştığımız bu edebiyatın, zor bir süreç olmakla beraber, yine de, onun muammalı dünyasına girmenin mümkün olduğu görüşündedir. Kendisinin de içinde bulunduğu Edebiyat-ı Cedîde hareketini ise, Türk edebiyatının Batılılaşma tarihinde oldukça önemli bir dönüm noktası ve yenilik hareketi olarak ele alır. Ancak Cumhuriyet'ten sonraki yıllarda yazdığı yazılarda, arada geçen zaman ve yeni anlayışlar doğrultusunda hem bu hareketi hem de kendi eserlerini yeniden değerlendirme gereği duyar. Kendisi de dahil, topluluğa mensup diğer şair ve yazarların hatası, oldukça süslü Arapça-Farsça tamlamalarla yüklü bir dil anlayışından kurtulamamış olmasında-

dır. Gerek “Yeni Lisan” hareketi, gerekse Cumhuriyet’ten sonraki yıllarda Türk dilinin sadeleşme süreci içinde kabul gören yeni dil anlayışını benimseyen ve destekleyen yazar, bu süreçte, Türk romanında önemli bir dönüm noktası teşkil eden *Mâi ve Siyah* ile *Aşk-ı Memnû* romanlarını kısmen de olsa sadeleştirip yayımlama ihtiyacı duyar.

Devrin yeni şiir anlayışı doğrultusunda genç şairler ve eserleri üzerinde de çeşitli yazılar yazan ve değerlendirmeler yapan Halit Ziya, bu yazılarında daha çok şiirde âhenk ve şiir okuyucusunda uyandıracığı zengin çağrışımlar üzerinde durur. Hece-aruz ya da serbest vezin konusunda herhangi kesin bir tercihi olmayan; hele hece-aruz tartışmalarını son derece anlamsız bulan yazar için önemli olan şiirde güzelliştir. Batı dillerinden yapılacak şiir çevirilerinin nazmen değil, aslına sadık kalınmak şartıyla nesir halinde yapılması taraftarıdır.

1940’lı yılların dikkati çeken Cahit Sıtkı, Necip Fazıl, Ömer Bedreddin, Sabri Esat, Yusuf Ziya, Orhan Seyfi, Yaşar Nabi, Şevket Hıfzı, Nahid Sırrı, Abdülhak Şinasi, Falih Rıfkı ve Mevrure Sami gibi şair ve yazarları üzerinde de duran Halit Ziya, onların eserleriyle ilgili ilginç değerlendirmeler yapar. Esasen bir hikâyeci ve romancı olmasına karşılık kısmen de olsa, onun, yeni Türk şiirini de yakından takip ettiği, kabiliyetli genç şairleri teşvik etmekten geri durmadığı görülür. Öte yandan, yakından tanıdığı, kendileriyle ilgili birçok hatırası da olan Edebiyat-ı Cedîde topluluğuna mensup arkadaşlarından Cenap Şahabettin, Tevfik Fikret, Mehmet Rauf, Ali Ekrem ve Hüseyin Suat’la ilgili yazıları da edebiyat tarihi açısından oldukça önemli bilgiler ihtiva eder. Bunların arasında özellikle Cenap’ın ölümü üzerine kaleme aldığı yazı, kırk yıllık bir dostluğun arkasından sanki gözyaşları arasında yazılmış oldukça dokunaklı bir ağıt gibidir. Üçüncü ciltte yer alan Cenap ve Tevfik Fikret’le ilgili diğer iki yazısı da, yakından tanıdığı bu iki şairi gerek şahsiyetleri, gerekse şiir anlayışları bakımından bütün ayrıntılarıyla kavrayabilmek için büyük önem taşımaktadır.

Üçüncü ciltte yer alan bir kısım yazılarında devrin bazı şair ve yazarlarıyla onların şiir, hikâye, roman, tarihî roman ve gezi türlerinde dikkati çeken eserlerini ele alan Halit Ziya, burada özellikle Abdülhak Şinasi Hisar’ın *Fahim Bey ve Biz*’i ile Sabri Esat

Siyavuşgil'in Edmond Rostand'dan çevirdiği *Cyrano de Bergerac* adlı sahne eseri üzerinde durur. Halit Ziya'ya göre *Fahim Bey ve Biz* üslûp itibariyle Türkçenin en güzel ve en ilginç romanlarından biri, diğeri de başka bir dile çevrilmesi imkânsız görülen bir eserin, yer yer aslından bile başarılı muhteşem bir Türkçe şaheseridir.

Daha önceki yıllarda Recaizâde Ekrem'in eleştiri konusunda belirlediği zengin bir bilgi birikimi, geniş bir kavrayış kudreti, güzellikleri fark edebilme yeteneği ve objektiflik gibi ölçülerin Halit Ziya'da da mevcut olduğunu kitaptaki yazılarda açıkça görmek mümkündür. O, yaşını başını almış, altmış yıllık deneyimli bir yazar olmanın da verdiği ağırbaşlı bir tavırla daima itidal dairesinde hareket etmiş, çeşitli konularda kendisinden farklı düşünenlerle, hatta kendisini eleştirenlerle asla polemige girmemiş, muhataplarının görüşlerini anlayışla karşılamıştır.

Halit Ziya, XIX. yüzyıldan itibaren Türk milletinin yaşadığı kültür ve medeniyet değişmesini ele aldığı yazılarında ise, artık Doğu'nun mâzi, Batı'nın ise gelecek olduğu kanaatindedir. Bu süreçte hayatımız ve dünya görüşümüz bütünüyle değiştiğine göre, tabii olarak edebiyatımız da, düşünce hayatımız da değişecektir. Ancak bu süreçte benimsediğimiz yeni kültür ve medeniyet dairesine uyumu sağlayacak olan, tercüme eserlerdir. Bunun için Batı kültürünün önde gelen yazarlardan seçilecek eserler mutlaka dilimize çevrilmeli, ancak bu faaliyet tesadüfi olarak rastgele yapılan çalışmalardan kurtulmalı, devlete bağlı ya da müstakil çalışan bir kurum tarafından planlı ve programlı bir şekilde gerçekleştirilmelidir. Halit Ziya, *Sanata Dair*'in dördüncü cildinde Batı edebiyatında görülen hemen bütün edebî akımları ve belli başlı edebî şahsiyetleri örnekleriyle tanıtan çok sayıda yazı kaleme almıştır. O bu konuda, hakiki, tabii ve dünyevî bir edebiyatı veren realizm ve natüralizm akımını tercih ettiğini de ısrarla belirtir.

Çocukluğunda, sık sık Şehzadebaşı'nda Direklerarası'ndaki tulûat tiyatrolarıyla Gedikpaşa'daki Güllü Agop Tiyatrosu'na giden, babasının da ara sıra Beyoğlu'ndaki yabancı kumpanyaların oyunlarına götürdüğü; İzmir yıllarında Avrupa'dan gelen çeşitli opera ve operet kumpanyasının gösterilerini izleyen Halit Ziya, 1914 yılında kurulan Dârülbedâyî'nin edebî heyetinde de yer almış ve Türk tiyatrosunun gelişmesi yolunda büyük gayret sarf etmiş bir

tiyatro adamıdır. Türk edebiyatının Batılılaşma süreci içinde roman türüyle kıyaslandığında fazla gelişmemiş bir tür olan tiyatronun gelişmesi için çareler aramış; eli kalem tutan kabiliyetli gençleri teşvik etmiş, bu yolda kendisi de bazı küçük denemeler yapmıştır. Yerli opera ve operet bakımından da oldukça fakir durumdaki Türk tiyatrosu için, yıllar önce Çuhacıyan'ın kaleme aldığı eserler bu konuda örnek alınacak niteliktedir.

Halit Ziya Batı dillerinden dilimize yapılan tercüme konusunda devrin başka yazarlarından biraz farklı düşünür. Tercüme konusunda, İtalyanların o meşhur “Tercüme ihanettir” sözünü zikrettikten sonra, genellikle bizde yapılan paragraf paragraf anlam aktarıcı mahiyetteki tercüme anlayışına karşı, şiir, hikâye ve roman tercümelerinde, eserin aslına mutlak surette sadık kalınarak kelime kelime, cümle cümle yani *motamot* tercümeyi savunur. Tanzimat'tan sonraki yıllarda başta *Telémaque* olmak üzere Batılı yazarlardan yapılan çevirileri de son derece yetersiz ve aslından uzak görür. Türk edebiyatında ilk örneklerini Ahmet Vefik Paşa'nın Molierè'den yaptığı başarılı uyarlamalarla gördüğümüz adaptasyon konusu üzerinde de duran Halit Ziya, uyarlama yerine, Batılı büyük yazarlardan seçilecek eserlerin aslına sadık kalınarak gerçekleştirilecek düzgün tercümelerinden yanadır. Bu yolda kendisi de sahnelenmek üzere *Füruzan* ve *Fare* adıyla, uyarlamadan çok tercüme denebilecek iki eser hazırladığını belirtir.

Cumhuriyet'ten sonraki yıllarda, özellikle alfabe değişikliği dolayısıyla ortaya çıkan Türk dilinin çeşitli problemleri üzerinde kafa yoran aydınlardan biri olan Halit Ziya, üçüncü ciltteki yazılarında dilin çeşitli meseleleri üzerinde ayrıntılı olarak durur. Burada onu en çok meşgul eden mesele, alfabe değişikliğiyle birlikte yazıda ve imlada ortaya çıkan problemlerdir. Özellikle öz Türkçe hareketinin hız kazandığı Cumhuriyet'ten sonraki yıllarda aşırıya kaçmamak üzere dilde sadeleşmeden yana olan Halit Ziya, dilin sağlam esaslar çerçevesinde gelişebilmesi için bir gramer kitabıyla geniş kapsamlı bir Türkçe sözlüğe ihtiyaç olduğunu söyler. Ona göre kelimelerin imlasında telaffuz yerine gramer esas alınmalı, Türk alfabesi de buna göre yeniden düzenlenmelidir.

26 Eylül 1932 tarihinde gerçekleştirilen I. Türk Dil Kurultayı'nda yaptığı o meşhur konuşmasına, “Ben, Türkçenin ezeli bir âşığıyım”

diye başlayan Halit Ziya, “Ben, Türkçeyi muhtelif devirlerinde, muhtelif elbiselerle, muhtelif şekillerde gördüm ve sevgilimi o libaslar altında sevdim. Ben eski Bâbiâli kâtiplerinden işittiğim süslü dili sevdiğim gibi, Aksaray’da karpuz sergisinde müşteri ayartmak için çığırkanlık eden Türk delikanlısının türlü türlü zarafetlerle dolu Türkçesini de sevdim” diye övünür.

Bir zamanlar mensubu olduğu Servet-i Fünun topluluğunun Fransızca cümle yapısını örnek alarak Arapça-Farsça kelime ve zincirleme tamlamalarla yüklü, 5’li 6’lı tamlamalardan meydana gelen sanatkârane dil anlayışını tenkit ederken, belki farkında olmadan, zaman zaman aşırıya kaçır ve işi bugün dahi kullanılmayan “yazman, gezmen, yaşarlık” gibi yeni kelimeler kullanmaya kadar vardırı. Hatta bugün biraz yadırgadığımız “şiir yapıcılığı”, “gezgincilik yazıları” ve “ilim adamı” karşılığı olarak “bilgiç” gibi bazı yeni kelime ve ifadeler kullanmakta da bir sakınca görmez.

İkinci ciltteki yazıların kaleme alındığı 30’lu 40’lı yıllarda, muhtemelen, Türkçenin henüz düzgün bir grameriyle lügatının bulunmayışı, alfabe değişikliği yüzünden yazı dilinde uyulması gereken imla kurallarının belirsizliği dolayısıyla, Halit Ziya da bu konular etrafında ortaya çıkan problemleri gündeme getirmiş ve kendince bazı tekliflerde bulunmuştur. Ona göre mesela dilimizde “sarf ve nahiv” kelimeleri varken, “gramer ve sentaks”; “tabib” dururken “doktor” demenin bir anlamı yoktur. Hatta bir yerde “antoloji” kelimesini duyunca irkildiğini söyler. Yine bu bağlamda o, sonuna kadar “tercüme” yerine “terceme” kelimesini kullanmakta ısrar eder. Yukarıda da belirttiğim gibi yazılarında bir yandan “yazman, gezmen” gibi yeni kelimeler kullanırken, muhtemelen eski alışkanlıkla ve farkında olmadan, Türkçe karşılıkları varken, mesela “elfâz, eşhas, ihtizar, ihyâ, intizar, istihâle, muâheze, müşevveşiyet, taallûk, tahassüs, tevâli” gibi eski kelimeler kullanmaktan; yer yer altı yedi satırlık uzun cümleler kurmaktan da kendini alamadığı dikkatimizi çeker. Yani Cumhuriyet’ten sonraki süreçte yeni dil ve imla konusunda devrin başka yazarları gibi o da henüz kuralları belirlenmiş belli ve tutarlı bir görüşe sahip değildir.

Yazarın dil konusunda dikkati çektiği hususlardan biri de Latin alfabesinin, bugün hâlâ tartışılan meselelerden biri olan, dilimizdeki bazı sesleri karşılamaması konusudur. Bunun için, alfabe

mutlaka “q” gibi bir harfin ilave edilmesi gerektiğini belirtir. Bütün bunlarla beraber bir Türkçe gramer kitabı ile geniş kapsamlı bir lügat ve bütün kalem ehlinin benimseyeceği bir imla kılavuzuna mutlak surette ihtiyaç vardır.

Türk dili konusunda zaman zaman Batı dilleriyle mukayeseler yapan Halit Ziya, bazı bakımlardan, özellikle “fiiller” yönüyle Türkçenin Batı dillerinden daha zengin ve farklı imkânlarla sahip olduğu üzerinde de durur. Bir yazısında, “Garp lisanlarında fiiller birer kültür değneğine dayanmadıkça yürüyemeyen kötürümlere benzer” dedikten sonra, “Maksat Türkçe fiillerin sadeliği ve düzgünlüğü ile Garp dillerinin garabetleri arasında bir mukayese yapmaktan ibarettir” diyerek, bu konuda çeşitli örnekler verir. Ancak, dilimiz zaman içinde Arapça ve Farsçanın istilâsından kurtulurken bu defa başta Fransızca olmak üzere Batı dillerine ait kelimelerin işgali tehlikesiyle karşı karşıyadır.

Çocukluğu ve gençlik yılları İzmir’de geçmiş olmasına rağmen, esasında İstanbul terbiyesi ve kültürüyle yetişmiş bir İstanbul beyefendisi olan Halit Ziya’yı meşgul eden konulardan biri de, “topallayan” ve “çarpuk çarpuk” gördüğü Türkçenin düzgün ve âhenkli bir şekilde telaffuz edilmesidir. “Lisana itınayı dinî bir vecibe” gibi gören ve yazılarından birine “Lisan Kelimelerle Değil, Tecrübelerle Öğrenilir” başlığını koyan Halit Ziya, bu konuda da birçok yazı kaleme almıştır.

Sanata Dair’in ikinci cildinde on iki parçadan meydana gelen seri halindeki yazılar ise, doğrudan doğruya musiki konusuyla ilgilidir. İzmir’de, gençlik yıllarından başlayan Batı müziğiyle ilgisi onu bu konuda da yetkin bir mevkie çıkarmıştır. Batı müziği ile ilgili yazılarında bir müzikolog kadar geniş bir musiki bilgisine sahip olduğu anlaşılan Halit Ziya’nın, yine devrin müzik anlayışı doğrultusunda, klasik Batı müziğini belli kanunları olan ve evrensel nitelik taşıyan “cihan müziği”, klasik Türk musikisini ise Arap, Acem ve Bizans müziğinin etkisiyle meydana gelen “melez” bir müzik olarak nitelediği görülür. Ona göre müziğimizin esas kaynağı Anadolu’da ve folklorumuzdadır. “Musikide zevk alışkanlıkla hâsil olacak” diyen Halit Ziya’ya göre, bu konuda atılması gereken adım, Cemal Reşit’in (Rey) yaptığı gibi, modern müziğin usullerini bilen bestecilerin, Batı müziği ile Anadolu halk müziğinden

de yararlanmak suretiyle “Ulusal müzik” dediği yeni bir müzik yaratılmasıdır. Bu konudaki yazılarında, ayrıca yine o yıllarda bazı çevrelerde yaygın olan ve klasik müziğin bayağı bir taklidi olarak gördüğü kanto müziğine de karşı çıkar.

Sanata Dair'in dördüncü ve son cildi ise, bir kısım İngiliz ve Fransız şair ve yazarlarının tanıtıldığı yazılara ayrılmıştır. Erken yaşta öğrendiği Fransızca, İtalyanca ve İngilizce sayesinde Batı dünyasının önemli önemsiz birçok yazarının eserlerini asıllarından okuyan, hatta bunlardan bazı tercüme yapan; II. Meşrutiyet'ten sonra Dârülfünun'da Garp dilleri müderrisi olarak dersler veren Halit Ziya'nın bu konudaki yazılarını okuyunca, bizim Tanzimat'tan sonraki yıllarda başlayan belli sayıdaki tercümeyle kısmen tanıyabildiğimiz Batı edebiyatının, şiir, hikâye, roman ve tiyatro dahil hemen bütün türleriyle, olağanüstü zenginliğinden de haberdar oluruz. Bunlar arasında başta William Shakespeare ve Lord Byron olmak üzere, J. Swift, Walter Scott, Henry Fielding, Charles Dickens, Lamartine, Alfred de Musset, Théophile Gautier, Leconte de Lisle, Goncourt Kardeşler, Alphonse Daudet, Sully Prudhomme, Charles Baudelaire, Paul Verlaine, Arthur Rimbaud, Stéphane Mallarmé, Georges Rodenbach ve Edmond Rostand gibi İngiliz ve Fransız edebiyatının önde gelen şair ve yazarlarının hayat hikâyeleriyle eserleri ve eserlerinden Türkçeye çevrilmiş bir kısım örnekler yer alır. Ancak burada anlatılanların, ansiklopedik bilgilerden çok öte, yazarın şahsî tecrübe ve hatıralarının da karıştığı son derece orijinal değerlendirmeler olduğunu özellikle belirtmemiz gerekir.

Öncekilerde olduğu gibi, Halit Ziya'nın bu ciltte yer alan yazılarında da, ele aldığı Batılı yazarlar ve onların eserleri üzerine nasıl zengin ve geniş bir bilgi birikimine sahip olduğunu, yaptığı değerlendirmelerin son derece isabetli olduğunu söylemeliyiz. Onun, bu yazılarıyla, yaşadığı devirde Türk edebiyatıyla birlikte Batı edebiyatını da yakından takip ettiği ve bu edebiyatı en iyi bilenlerden biri olduğu anlaşılmaktadır. Bu yazılar, aynı zamanda mukayeseli edebiyat çalışmaları için de yol gösterici bir nitelik taşımaktadır. Bu ciltte aşağı yukarı yirmi sayfa tutan Shakespeare ile ilgili yazısının defalarca okunacak güzellikle olduğunu özellikle belirtmek istiyorum.

Başta Ahmet Şuayp olmak üzere hemen bütün Servet-i Fünuncuların yakından tanıdığı, eserlerini dikkatle okuduğu, onun sanatçı ile ırk, çevre ve irsiyet ilişkisi üzerindeki görüşlerini benimsediği, hatta bazı tercümelemler yaptığı Fransız estetikçi ve münekkit Hippolyte Taine, Halit Ziya'nın da zaman zaman görüşlerine başvurduğu, özellikle İngiliz şair ve yazarlarıyla ilgili bölümlerde, onun *İngiliz Edebiyatı Tarihi*'nden iktibaslar yaptığı XIX. yüzyıl Batı dünyasının oldukça önemli bir ismidir. H. Taine, sadece burada değil, aynı zamanda onun başka yazılarında da eleştiri anlayışında belirleyici bir isim olarak dikkati çeker.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, Halit Ziya'nın 1930-1940 yılları arasında çeşitli gazetelerde yayımladığı yazıları *Sanata Dair* adıyla 1938, 1939, 1955 ve 1963 yıllarında dört cilt halinde basılmıştır. Kitap, aradan uzun bir zaman geçtikten sonra, 2014 yılında Sacit Ayhan ile Levent Ali Çanaklı tarafından notlanarak ve bir kısım Osmanlıca kelime ve tamlamaların metin içinde köşeli parantez halinde karşılıkları verilerek Özgür Yayınları tarafından tek cilt halinde; 2019 yılında da Eren Yavuz tarafından, dil yazıları hariç, aynı şekilde notlanarak ve bir kısım Osmanlıca kelimelerin dipnotlarında karşılıkları verilmek suretiyle Büyüyen Ay Yayınları tarafından iki cilt halinde üçüncü defa yayımlanmıştır.

Bizim hazırladığımız bu yayında ise, esas metne herhangi bir müdahalede bulunmadan, gerekli gördüğümüz birtakım isim, eser ve olaylarla ilgili dipnotları halinde kısa açıklamalar yapılmış; yazarın bir kısım kelimelerde tercih ettiği ve bugüne uymayan imlası günümüz imlasına uydurulmak suretiyle daha rahat okunabilecek bir eser ortaya konulmuştur.

Türk edebiyatının önde gelen seçkin bir yazarı olan Halit Ziya'nın altmış yıldan fazla süren yazarlık hayatının sağladığı son derece zengin bir birikim sonucu rahatça okunan deneme üslubuyla kaleme alınan bu yazılarda, günümüz araştırmacılarıyla okuyucularının öğreneceği önemli şeyler olduğu kanaatindeyim.

Abdullah Uçman
Fatih, 15 Nisan 2020